

وظیفه انسان در قبال نعمات الهی/ 3 فضیلت اخلاقی کلیدی از دید امام صادق(ع)

اگر انسان همواره به نعمت‌هایی که خداوند به او اعطا کرده توجه داشته باشد، هیچ گاه از یاد خدا غافل نمی‌شود.

خبرگزاری مهر-اگر انسان همواره به نعمت‌هایی که خداوند به او اعطا کرده توجه داشته باشد، هیچ گاه از یاد خدا غافل نمی‌شود. وظیفه ما در قبال نعمت‌های خدادادی چیست؟ به انسان‌هایی که از فطرت پاک برخوردارند، حتی خدمت بسیار کوچک دیگران را هرگز فراموش نمی‌کنند و همیشه خود را شرمندۀ آنان می‌دانند. حال فطرت انسان چگونه قبول می‌کند که در برابر نعمت‌های بیشمار خداوندی در مقام شکر و حق شناسی برنیايد؟ اگر انسان همواره به نعمت‌هایی که خداوند به او اعطا کرده توجه داشته باشد، هیچ گاه از یاد خدا غافل نمی‌شود.

انسان اگر بداند که حتی انجام همین تکالیف آسان نیز برای به کمال رسیدن و سعادت ابدی اوست، همواره شکرگزار و مطیع اوامر و دستورات الهی خواهد بود. هر قدر انسان نسبت به این مسایل بیشتر بیندیشد، انگیزه بیشتری برای عمل به دستورات اخلاقی پیدا می‌کند.

بیاناتی که حضرت امام جعفر صادق(ع) خطاب به عبدالله بن جنرب می‌فرمایند، ناظر به همین مسایل است. آن حضرت در فرای از سخنان خود با اشاره می‌فرمایند، کسی که خداوند دین حق را به او شناسانده و او را هدایت کرده و به رشد رسانیده و عقلی به او داده که بتواند به وسیله آن نعمت‌های خدا را بشناسد و او را از علم و حکمت بهره‌مند ساخته تا بتواند کارهایش را با تدبیر انجام دهد. باید شکرگزار خدا باشد و درباره نعمت‌های خدا بیندیشد و کفران نعمت ننماید و همواره روح اطاعت از خدا و ترک گناه و معصیت در او وجود داشته باشد.

امام صادق(ع) در این بیان، به سه فضیلت اخلاقی اشاره می‌کند که برای نیل به کمالات انسانی جنبه کلیدی دارند، یعنی با انجام دادن آنها، انسان به فضایل اخلاقی دیگر نیز دست می‌یابد. اول، تقویت روحیه شکرگزاری و حق شناسی است. کسی که نسبت به خدمت کوچک انسان‌های عادی حق شناسی می‌کند، چگونه حاضر است از کنار نعمت‌های بی نهایت الهی بی تفاوت بگذرد؟ دوم این است که انسان همیشه و در همه حال به یاد خدا باشد و خُلق سوم این است که انسان نسبت به ولی نعمت خود فرمان بردار و مطیع بوده و مرتکب عصیان و گناه نشود.

حضرت در ادامه به بیان چگونگی متخلق شدن انسان به این سه خلق کلیدی می‌پردازند که انسان باید درباره نعمت‌هایی که خداوند به او اعطا کرده است بیندیشد. نعمت‌های خداوند سه دسته‌اند: یک دسته، نعمت‌هایی است که مربوط به پیش از تولد انسان است دسته دوم، نعمت‌هایی است که خداوند در این دنیا به بندگان خود مرحمت می‌کند و دسته سوم، نعمت‌هایی است که خداوند وعده آنها را در روز قیامت داده است. شرط رسیدن به نعمت‌های اخروی، اطاعت از دستورات الهی است. البته این تکالیف فوق طاق و توان انسان نیست و تکالیفی که دین اسلام بر عهده مسلمانان گذاشته دستورات و اعمال ساده‌ای است که همه می‌توانند آنها را انجام دهند.

علاوه بر این که در صورت پیش آمدن عسر و حرج، همان تکلیف آسان نیز از گردن انسان ساقط می‌شود و خداوند حتی در انجام دادن همین تکالیف آسان نیز انسان را تنها نگذاشته و ضمانت فرموده که در صورت کمک خواستن انسان، او را یاری رساند، اما انسان با این که غرق در نعمت‌های الهی است نا سپاسی می‌کند.

انسان از امر و نهی‌های الهی غافل است و آنچه را که مربوط به ارتباط او با خدا است سبک می‌شمارد و آن قدر تابع هوا و هوس و نفس خود است که از نعمت‌های خداوندی و تکالیفی که بر عهده او گذاشته شده غافل است. او می‌خواهد به کمالات عالیه و مقام قرب الهی برسد، اما حاضر نیست به شرایط آن تن دهد و در پی آن است که نعمت‌های اخروی را آسان و رایگان به دست بیاورد.

تفکر پیرامون نعمت الهی

انسان بیشتر اوقات به ارزش و اهمیت بسیاری از فضایل اخلاقی واقف است، اما برای رسیدن به آنها انگیزه و همت لازم را ندارد. به بیان دیگر، انسان می‌خواهد به مواظبت اخلاقی انبیا و اولیای الهی(ع) عمل کند، اما چون از انگیزه و همت قوی در این زمینه برخوردار نیست، امور مربوط به زندگی دنیا را بر آنها مقدم می‌دارد.

یک سلسله شناخت‌هایی است که انسان باید آنها را مد نظر قرار دهد تا زمینه ساز ایجاد اراده و تصمیم قوی در او باشد. یکی از مسایلی که انسان باید نسبت به آن شناخت داشته باشد، نعمت‌های خداست؛ یعنی این که بداند خداوند چه نعمت‌های فراوانی به او اعطا کرده است. این امر منوط به این است که انسان درباره نعمت‌هایی که خداوند به او ارزانی داشته تفکر کند و آنها را در نظر آورد.

برای نمونه، برخورداری از ایمان و مذهب صحیح از نعمت‌های بسیار بزرگی است که خدا به ما ارزانی داشته است. به علاوه نعمت‌های خداوند محدود به دوران حیات ما نیست، بلکه دوران پیش از تولد ما را نیز شامل می‌شود، علاوه بر دو نوع نعمت و قبل و بعد از آفرینش انسان در این دنیا، خداوند وعده نعمت‌های دیگری را هم داده است که در آخرت به ما عطا خواهد نمود. این نعمت‌ها قابل وصف نیستند و ما نمی‌توانیم به درستی عظمت و ارزش آنها را درک کنیم. شرط رسیدن به نعمت‌های آخرت، عمل به تکالیفی است که خداوند در دنیا مقرر فرموده است.

البته خداوند انجام تکالیف سخت و طاقت‌فرسا را شرط رسیدن به نعمت‌های ابدی قرار نداده است. خدا برای شما آسان می‌خواهد و برای شما دشواری نمی‌خواهد. سهل و آسان قرار دادن تکالیف نیز خود نعمتی بزرگ برای ما است زیرا اگر بنا بود برای رسیدن به نعمت‌های اخروی تکالیف شاق و طاقت فرسایی انجام دهیم، چه بسا از عهده آنها بر نمی‌آمدیم و از آن نعمت‌ها محروم می‌شویم حتی در مورد انجام همین تکالیف آسان هم خداوند فرموده اگر از من کمک بخواهید شما را یاری خواهیم کرد.